

Disquisitionvm Magicarvm Libri Sex

Delrío, Martín Antonio

Mogvntiae, 1624

Qvæstio III. Quanta qualisque sit vis imaginationis, quoad effectus hosce
miros?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62472](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-62472)

Quod si de morali dictum obedientia, infanum est: quia hæc solis ratione præditis competit: si de naturali obedientia dictum, parum id philosophicè. Nam creaturæ spiritualis & corporalis, vnus quoque speciei ad aliam speciem, nulla nunc est naturalis subiectio, nisi ratione actionis & passionis, propter quã quod imbecillius est, id cedit fortiori. Sed illa, quam Arabs videtur insinuare obedientia, Vniuersalis, soli Deo ratione omnipotentia debetur, & à creaturis exhibetur. Merito igitur hoc delirium refellunt Theologi. *a*

a Ananias J. l. 4. & Sibyllan. Decade 3. peregrin. qu. 9. 3. c. 8.
b Sic Fulginas, Fortiuus Garbus, & alij medici.
c Agripp. Paracels. & Conciator Dif. fer. xx. qui tamè eo nomine Fulginatem reprehenderat.
d d. l. 2. c. 7. à fol. 66

Alij hanc virtutem largiuntur speciali cuidam temperamento corporis. Confiunt enim temperamentum quoddam æqualitatis ex humorum & qualitatum actiuarum ad pondus æqua mixtione resultare. *b* quo qui sit præditus, asserunt temerarij, posse miracula eum perficere: & vt videas non cõsistere vno in gradu impietatem, adijciunt blasphemiam, huius temperamenti vi, CHRISTVM Dominum tot miraculis coruscasse: sic impij non tantum Magi, c sed & Fulginas Medicus.

Verum hoc totum prorsus ridiculum, ostendit Cõdronchus medicus, lib. 2. de morbu venef. cap. 4. & impium esse, tam accuratè docuit Mich. Medina *d*, vt malim eò vos remittere, quam nihil addendo mutando ve aliena scrinia, cõpilare. Mihi semper visum parum philosophicè, talem *idragariav*, seu (vt ipsi vocant) iustitiale temperamentum humanæ complexionis, excogitari: quod si non impossibile, prorsus tamen est superuacuum.

Ex hoc consequitur neminem natura nasci vel medicum vel fascinatorem aliorum. Nam si speciei ratione hoc competeret, omnes tales essent; si speciei ratione non competit, cedo (fodes)

quæ sint illæ conditiones indiuiduæ, quæ hoc naturaliter tribuant supposito? sed vide de hac re Leonard. Vairum. *e*

e lib. 3. de Fascino cap. 6.

QVÆSTIO III.

Quanta qualisque sit vis imaginationis, quoad effectus hosce mirros?

D

E vi imaginationis multi multa scripsere, vt Picus Mirandulanus li. de imaginat. Maris. Ficinus lib. 13. de Theolog. Platonicã, & in Prisciani Lydi commentar. de phantasia & intellectu, Anton. Mirandulanus lib. 29. de singular. certam. Tostatus in Gen. c. 30. Michael Medina l. 2. de recta in Deum fide c. 7. Vairus lib. 2. de fascino c. 3. Valesius de sacra philosoph. cap. 11. Pererius in d. cap. 30. Gen. & contimbrienses nostri in 7. phylsor. c. 2. q. 1. & alij mox citandi.

In eo conueniunt omnes, imaginationis vim esse maximam: & quia vis hæc considerari potest, vel quo ad corpus ipsius imaginantis, vel quo ad corpus alterius: ideo de vtroque seorsim disquirendum. Conueniunt omnes, quoad corpus proprium imaginantis plurimum in illud posse, docetur id ratione & experientia. Ratione, quia imaginatio, dũ retrahat rerum obiectarum sensu perceptarum simulacra, excitat potentiam appetitiuam ad timorem, vel ad pudorem, vel ad iram, vel ad tristitiam: hæc verò affectiones hominem sic afficiunt, vt calore vel frigore alteretur, vt pallescat vel rubescat, vt quasi exiliat seu efferatur, vel torpescat. seu deiiciatur. Et ideo D. Tho. optimè tradidit, imaginatione posse in corpus imaginantis omnia, quæ naturalè coordinationè ha-

bent

bent cum imaginatione: vt sunt motus localis in dormientib. & alterationes per frigus & calorem, & quæ hanc alterationem consequuntur, nullâ verò vim obtinere ad alias proprij corporis dispositiones, quæ naturalē cū imaginatione coordinationē nō habent, vt puta ad figuram manus vel pedis: vel, vt quis adiciat staturæ suę palmū vnū, & quæ sunt similia. Vide D. Thom. 3. part. q. 13. art. 3. in ad 3. & l. 3. contragent. ca. 103. Experientia quotidiana cernitur in Noctambulis illis, qui in somnis mira faciunt, in quibus constat hæc per imaginationem fieri sensibus sopitis, de quibus exstat Andrea Libauij liber. Breuius autem rem expedit alter medicus Andreas Laurentius li. 4. hist. Anatom. q. 12. his verbis, *Dicamus moueri dormientes, quia æxigua vis in musculis latens a forti imaginatione excitatur: propterea non mouentur somniantes, nisi vāida impetante imaginatione, brutorum imaginationi simillima. Est autem dormientium imago brutorum imago similitudo, quia rationem repugnantem non habet. Vnde fit, vt illi multa moliantur, quæ vigilantes non auderent. rectum sublime conscendunt per trabes, & lucunaria oberrant, omnia demq; audent intrepidè, quia imaginatio vaporum caligine consopita, pericula nō agnoscit. Non sentiunt autem dormientes, quia obiectum sensus non adest, at motus obiectum habet proprium, appetitum scilicet, qui spectra imaginationi repræsentat. Cū ergo per somnū feriantur cetera facultates animales, sola imaginatio ita plerumq; operatur, vt vim motricem, & ceteras inferiores, ceu mancipia quadā moueat, quod cū fit, spiritus animales motus inferuientes ad sua organa ire coguntur. Excitantur autem prædicti motus, ex rerum ad id cogentiu seruatū in rō specieb. Huic porro affectui sunt obnoxij, qui sanguine spumante & multo feruioq; spiritu abūdant.* Hæc ille, & trium

A exempla adijcit. Galeni, qui se somnō oppressū integrū ferè stadiū confecisse narrat, nec à somno excitatū priusquā in lapidē imegisset. Theonē Stoicum dormientem in somnis ambulare. Periclis seruū in summo tecto, spaciari solitum. Putarim verò hoc contingere potissimum in his, quorū imaginatio vehemēior est, & acrius perturbari, ac tenaciū apprehēdere sunt soliti, & sufficere vt quæ imaginatur aliquādo sensu aliquo perceperint, vel totum illud quod imaginantur coniunctim, vel partes eius seorsim, vt cū quis Chymārā vel Tragelaphum aut similia voluit imaginatione. Nec enim necessariū arbitror, vt simul sēsu percipiat: neq; vt paulō ante perceperit: neq; vt ad eum modū, quem imaginatio repræsentat, perceperit sensu. Narrabo quōd gestū Legionē, in quodā Religiosorū collegio ante annos vix viginti: noui personas, quib. accidit. Erat Laicus vnus, solitus interdū pueros rudimentis Catechismi imbuerē, cogitationes egedē dormienti recurrēbant, ita vt in somnis & præcineret, & doceret, & hortaretur, & increparet pueros æquē clamosē & feruētē, ac solebat interdū: sic turbabat vicinorū somnū. itaque qui propinquior illi habitabat alius Laicus, & læpè monuerat, quodam die illi per iocum minatur, si pergat hos clamores edere, surrecturū se noctū, & ad thalamū eius iturū, & flagello ex funiculis intemperies hæc abacturū. Quid Gūdi-saluus? sic enim vocabatur; surgit circa noctis medium dormiens, & egressus, vt decubuerat, in indusio cubiculū fratris collegæ ingreditur, manu feroces ferens & prætentans, & recta ad lectulū alterius, cui fuerat interminatus, contendit. Vide Dei prouidentia. Luna lucebat, & nox innubis erat, & frater iste vigilabat: vider accedentem; & cele-

riter de delecto deicit, quâ paries erat nonihil remotior. Noctambulul lectulo proximus forficib. culcitam ter quaterve petit, & confestim redit vnde venerat. Manè factio interrogatus, negat se meminisse, neque id facere unquam in animum, vel leuiter, induxisse; tantum cogitasse, si aliter cum flagello ad se accederet, illum intentatis forficibus perterrefacere, & abigere. Nô ergo necesse est, tum, cum imaginatio operatur, immediatè præcessisse rei externæ sensum: licet necesse sit, ut earum rerum sit naturæ sensus aliquis, & earum sensu quis à natiuitate destitutus non fuerit: idè enim, nec cæcus à natiuitate tonos imaginari poterit. nam imaginatio motus est à sensu actu factus, auctore Aristot. 2. de anima. Sufficit etiam ut rerum, quas imaginamur, similitudines aliquas sensu aliquando perceperimus: sic enim vel illud idem, vel simile aliquid poterimus imaginari, & sæpè ab externis, quæ remotissima à nobis vel tempore vel loco, imaginationem moueri & præfagire nobis, quæ certò postmodum eueniunt, Aristoteles fatetur, in lib. de Diuinatione. Nec absurdum mihi videtur, res futuras aliquando, priusquam contingant, significationes quasdam aduentus sui præmittere, quæ aerem ambientem nos moueant, quo moto, sensus noster mouetur, & sic sensus motio, preparatio quedam est ipsius imaginationis: & ad preparationem imaginationis necessaria est sensus motio, ad ipsam vero imaginationem, nullo alio sensus motu præterea indigemus, hæc haud dubie est sententiâ D. Isidori, & D. Hieronymi, & Thomæ Mori. mox citandorum, nec amplius probant argumenta And. Cæsalpini, lib. 5. Peripateticar. quæst. cap. vlt. vbi contendit imaginationem à re-

Arist. 1.
de animâ.

A bus externis moueri posse, non moto sensu.

Quoad corpus alienum, nonnulli censent imaginationis vim se longissimè porrigere. adeo ut possit etiam remotiores fascinare, vel sanare, & res loco mouere, & fulgura, & pluuias celo deducere: ut Auicenna lib. de anima scilicet. 4. c. 4. & alij, qui tamen in modo efficiendi explicando dissentiant. quidam hoc illam posse volunt, per certos, quos ipsi somniant, radios (Alkindus lib. de imaginibus) alij per spiritus ex corpore vi imaginationis expulsos; (Paracelsus lib. de imaginibus. Pomponatius lib. incantament. cap. 3. & 4. And. Cæsalpini lib. de mirabil. effectuum causis. Sibyllan. d. cap. 8. q. 3.) Cæteri cum Auicenna & Fulginate, solo animæ præstantioris imperio: imaginationis virtuti hoc tribuit Augerius Ferrer. lib. 2. methodic. 11. non indicat utrum animæ imperio, an fluore spirituum mediante: sed puto eum in Auicennæ sententiam conspire.

Sed nihilominus sit concl. talis; In corpus alienum disjunctum & separatam ab imaginante, anima humana neque per imaginationem, neque per aliam potentiam, mediantribus vllis radijs, spiritibus, vel speciebus, vlla mirifica huiusmodi potest efficere.

Hæc conclusio est communis Theologorum, D. Thom. Ferrariens. Medicinæ Pici, Vairi citatorum, & medicorum Valelij, Cödröchi, Bokelij, & Cæsalpini, & aliorum.

Probat, quoniam imaginatio est actio immanens: & ideo anima imaginans nullam realem qualitatem potest imprimere rei disjunctæ, quod ut in eam agat, foret necessarium. Cöf. quæ radij tales, nulli sunt: spirituum tanta vis esse non potest: species duntaxat habent vim repræsentandi: anima den-

niue

nique vnus ad alterius animā vel corpus nulla est naturalis coordinatio. Et ideo præstigiator ille Mirabiliarius Cæsarius Maltese, qui Antuerpiæ anno 1599. sortilegas quasdam diuinationes sic palliabat: quasi, spiritus sui efficacia predominantis spiritui alterius, alter ad eligendum quod ipse volebat cogere tur præclare mentiebatur.

Pomponatius contendit, has species spirituales posse gignere aliquid reale, nempe id cuius sunt species; sicut faciūt ideæ in mente diuina. Verum hoc imperitè dicitur. Nam ideæ in mente diuina sunt substantiæ, non accidentia: sunt etiam altioris ordinis, quàm hi spiritus: nec ille quicquam in Deo innouant aut immutant. in creaturis verò nunquam visum fuit, vt imaginaria species sibi simile producat. v. g. species equi gignat equum: species caloris, quam ego imaginor, nudum & argentem alium à me remotum calefaciat. Si quid tale valeret vis imaginatrix, iam pridè alchimici aureos montes essent adepti. Denique spiritus hos necesse est, si sunt, rem esse planè debile: quæ, cum extra imaginantem, velut extra matris vterum fœtus, effusa, statim ab aëre circumstante corrumpetur. Cæterum quæ aduersarij obijciunt, ea vel falsa sunt, vel in ijs ad imaginationem actio per contactum accessit, quare pertinent ad sequentem conclusionem. Hinc porro eliciuntur tria, primò non posse aucupem solo visu & imaginatione aues cælo detrahere, quod tamen asseruit Michaël Montanus, *lib. 1. des Essais, cap. 2.* Secundò non posse quenquam solâ imaginatione alterius fascinari, vt accuratè ostendit Valefius *lib. sacrae philosophiæ, ca. 68.* Tertio multo minus sic aliud sanari posse: vt rectè Aristoteles *in problem.* & Gratarolus *apud Pomponat. cap. 6.*

Secunda conclus. *satis verisimile est,*

A *per accidens posse aliquid imaginationem in corpus vicinum, arctè quæpiam coniunctione, & contactu ei copulatum, si tamen & imaginatio sit valdè intensa, & vicinum corpus ad eam affectionem valdè dispositum.*

Sic puto conciliari posse sententias contrarias, vnam absolutè negantium imaginatricem vim externa corpora immutare posse, quæ est Fran. Soarez. *disputat. 18. Metaph. sect. 8. v. 28. & Conimbricensium in 7. Physic. c. 2. qu. 1. ar. 7. Valenciæ 2. 2. disp. 6. qu. 13. puncto 2. Vari & aliorum.* alteram absolutè id affirmantium, vt Michael Medinæ *lib. 2. de recta fide c. 7.* Marfilij Ficini *l. 13. de Theol. Platonica.* & Bened. Pererij *sup. solèt ad hoc probandum adducere mirifica exempla diuersitatis liberorum à parentibus, vt artificium rusticū, de quo Columella l. 8. & ad quod allusū à Calpurnio Eglo. 2.*

C *Me docet ipsa Pales cultum gregis: vt niger alba*

Terga maritus ouis nascenti mutet in agna: Quæ neque diuersi speciem seruire parentis Possit, & ambiguo testetur vtrumque colore. quod primum factitasse Iacobū Patriarchā legimus *Gen. xxx.* & licet D. Chryf. *tom 57. in Genes.* censuerit hoc naturæ modum transcendisse, & Isidor. *l. 12. Origin. c. 1.* cōtra naturam fuisse significet: id tamen non ita capiendum, quasi negent naturali rationi consentaneā hanc colorum in fœtu varietatem: sed tantū præter ordinariū naturæ cursum: nam solèt parentibus colore similes agni gigni: hic autem industria Iacobi, quā ab Angelo tamen edoctus erat, teste Theodoro *g. 88. in Gen.* contra accidit. Nec enim naturali rationi consentaneū id fuisse, ignorauit Isidorus, qui rationē mox subiunxit, & exemplis confirmauit: vt & D. Hieron. & D. August. & Galenus, & Plinius, quorū omnium verba habes apud Pererij nostrum: & quædam apud

D

E

C

Alfon.

Alfon. Mendozā in Quodlibet. q. 9. Po-
ficiua. & Andr. Laurent. hist. Anatom. l.
8. c. 20. addit Pererius simile exemplum
de prole albā, ex utroque parente AE-
thio. ex Heliodori AEthiop. hist. l. 1. Et
tale, quod Buscoducis personatus demo-
cū uxore cōcubuit, asserēs, vt sunt petu-
lātes ebrioli, se dāmonem gignere velle;
natus ex eo concubitu infans dāmoni
facie similis, qui simul ac natus lasciuire
& saltitare cōcepit, *narratur ab Hier. Tor-*
quemada in Horto Florum. Sed hoc ex-
emplo & similibus conclusio non satis
probat. Nam hęc tribui possunt ima-
ginationi matris vt tribuit D. Isidorus
his verbis: *hanc enim seminarum dicunt es-*
se naturam, vt quales perspexerint, siue men-
te cogitauerint, in extremo voluptatis astu,
dum concipiunt, talem sobolem procreent.
Etenim anima in vsu venereo formas extrin-
secas in ius transmittit, eorumque satiata
typū, rapit species eorum in propriam qua-
litatem.] quod pertē ad Hieron. *Tradit.*
in Gen. capit. 30. accepit: qui matri quo-
que totam vim tribuit: vt & D. Aug. de
Apiboue agens lib. 12. de ciu. Dei, capit. 5.
sed & Thom. Morus Martyr. carmine
lepido, quod etsi totum Perer. refert,
ego partem decerpam, quæ nobis vsui;

At qui graues tradunt sopbi:
Quod unque matres interim
Imaginamur forritur
Dum liberis dant operam:
Eius latentes, & notas
Certas, & inalebiles,
Modoque inexplicabili,
In semen ipsum congeris:
Quibus receptis intimē
Simulque concrecentibus:
A mente matris insitam.
Natus refert imaginem.

& ita vult factum, vt quæ marito qua-
tuor dissimiles proles legitimas pepe-
rerat, quia secunda de absente non cogi-
tabat: vnum ex adulterio conceptū cu-

A ruca hūc similitum ediderit: eō quod
concupiens metuerit, ne velut lupus in
fabula maritus interueniret. Dissimili-
tudinis tamen illius causa esse potuit:
quōd dum illos conciperet, mēte & ima-
ginatione alijs mēcha intenderet. Puta-
rim itaque fieri posse, vt propter solam
fœminæ imaginationem id contingat,
licet fatear vt plurimū concurrere ima-
ginationē vtriusque vt docet Fran. Va-
lesius d. lib. de Sacra philosophia. c. 11. Neu-
ter tamen tunc agit per imaginationem
in corpus alterius. Nam imaginatio o-
peratur duntaxat in semen prolificum,
quod pars imaginantis fuit, & ideo se-
mini anima imaginantis non quidem ac-
tū talem formam imprimit (v. g. colo-
rem cutis vel crispitudinem capillorū)
cuius actū semen capax non est: sed vir-
tutem quandā & ex generante deferen-
di & conferendi in fœtum quē format,
ea quę generanti secundum animam in-
sunt, vt in corpore generato incipiat ef-
se corporaliter, quod in animā generā-
tis erat spiritualiter. *lege eundē Valesium,*
cuius sententiam coniunxi cum explicatione
Testati q. 10. in d. c. 30. Gen. Sed an suffici-
at ad hoc imaginatio solius maris? vide-
tur velle Plinius li. 7. c. 12. dum vtrius-
libet cogitationem memorat, & fortē
D *Marsilius Ficinus supra, dum promiscuē*
parentum meminit, & Calpurnius ver-
sibus ante laudatis? putarim tamen eos
id noluisse, sed requirere vtriusque cō-
cursum: non maris duntaxat: qui an so-
lus sufficiat, problematicū, quia incertū
est quid, & quātum conferat semē viri-
le aut fœmineū ad fœtus materiā atque
conformationē. Si fœmina semen non
emittit, vt voluit Aristoteles in lib. 1. &
E *2. de generat. animal. aut si formam vi-*
uenti tribuit solus pater, vt nonnullis
visum: aut si ad generationē vtriusque
semen pro materia & forma simul ac-
currat, quod medicorum præcipuis pla-

nique

cuit: probabile est, patris imaginationē sufficere: si verò pater solum ad formā cōferat, mater ad formam cōferat equè, & solā materiā luppeditet; probabilius foret, non sufficere. Quicquid est, illud constat ex imaginatione tēpore conceptus, non satis efficacem esse conclusionis nostræ probationem. Magis vrget imaginatio, quæ post conceptionē succedit. Nam videmus prole etiā iam formatam in vtero maternę imaginationis dispēdia sentire, vt in prægnantibus accidit quotidie. Legi V Vitebergæ ciuem cadauerosa facie natum: eo quòd mater vterum ferens obuio cadauere subito fuisset pauēfacta: Isenaci, pudicæ & formosam matronam: scribunt peperisse glirem; quia ex vicinis aliquis gliri nolā appēderat, ad cuius sonitum reliqui fugarētur: is occurrit mulieri grauida, quæ ignorā rei, subito occurso & aspectu gliris, ita est conterrita, vt fetus in vtero degeneraret in formā bestiola. Nicol. 3. Pontifice Romæ quodā in palatio mulier infantē vrsō similem peperit, eò quod (medici iudicarūt) ibidē varijs in locis vrsi de cōstiti cernebantur. Paderbornæ mulier, ætica ante annos sexdecim plus minus (res ibi tum nota) peperit filiū modo Ecclesiasticorū palliatū & pileatum; quæ ex vehemēti odio in Papistas, vt vocant, obuijs semper maledicebat. Sed hoc fortē diuinæ vltionis fuit. Quid aliunde exempla peto, maternū, paternūque genus suggerit. Fuit in materno genere Antverpiæ, quæ vterum gestās, simiā in delicijs habebat, vnica ei nata filia, multa simiōrū retinuit, nam & puellula latitare, & gesticulari, & similia non pauca. Ex paterno, Lud. Delrio. Vir honoribus clarus, ob fidelē Regi nauatā operā à perduellibus Bruxellæ captus in pleno Senatu: vxor, grauida, cū in domum irrumpētes seditioforum duces vidisset, exterrita: post peperit, quē de fonte Iustali susce-

A pi: is infans semper oculis externari^s maternum pauorem; iam adolescens emotæ mentis persistit. Fugio domestica mala. Scribit Fernelius *lib. de hominis procreat.* pauorem, si dum ouis incubat, linteis albiscircumtegatur, albos omnino pullos, non variantis coloris edere. Quæso, num oua non sunt corpus se iunctum? Vides tamen imaginationis efficacitatem in illud. Præterea, cū imaginatio accenderit calorē in corpore imaginantis; cur contiguū ei corpus nequeat etiam calefieris? Non tango illā quæstionem an solius imaginationis tanta vis sit in hac similitudinis efficacitate, vt plerique à Fernelio li. 7. phyfiol. opinantur, an verò partem sibi motus feminis & vis formatrix vindicent, vt docet Andr. Laurentius l. 8. hist. Anato. q. 20. eum legere potestis.

B Ego manum tollo de tabula: moneo tantum, vel moueo potius dubium.

C B. August. narrat quendam; quando cumque ei placebat, ad imitatus quasi lamētantis cuiuslibet hominis voces, ita se auferre à sensibus, & iacere solitum mortuo simillimum, vt non solum vellicantes atque pungentes non sentiret; sed aliquando et igne vreretur ad motu, sine vllō doloris sensu, nisi postea ex vulnere. Hunc porro non obnitendo, sed non sentiendo non mouisse corpus suū probat: quod tanquā in defuncto, nullus inueniebatur anhelitus: hominū tamen voces, si clarius loquerentur, tanquā de lōgiquo inaudisse se postea referebat. l. 14. de ciu. Dei, c. 23. Hoc vir eruditus factum vult, quia per vehemētem imaginationem ille seipsum abstraxerit à sensu rerum præsentium. Cogita (lector) an non sit verisimilius hūc magum fuisse, & opē dæmonis ex pacto in extasim sic abripi cōsueuisse. Nam huiusmodi effectus omnem imaginationis vim clarè superat, cū extasis à volūate humana non dependeat, vt suo loco ostēdetur. Pergamus ad aliā quæstionē.

N. Dom
mēt. in c.
Gen. 30.